

Personer lagförda för brott 2005

Sammanfattning

brå
brottsförebyggande rådet

Lagförda personer år 2005

År 2005 lagfördes cirka 115 400 personer för brott, vilket innebär en liten ökning med cirka 500 personer eller 0,5 procent i jämförelse med föregående. Den större delen av ökningen består av antalet personer som dömts i domstol, en ökning med drygt 1 000 personer eller 2 procent. Även antalet personer som godkänt strafföreläggande utfärdat av åklagare ökade något under året, medan antalet personer som meddelats åtalsunderlåtelse minskade.

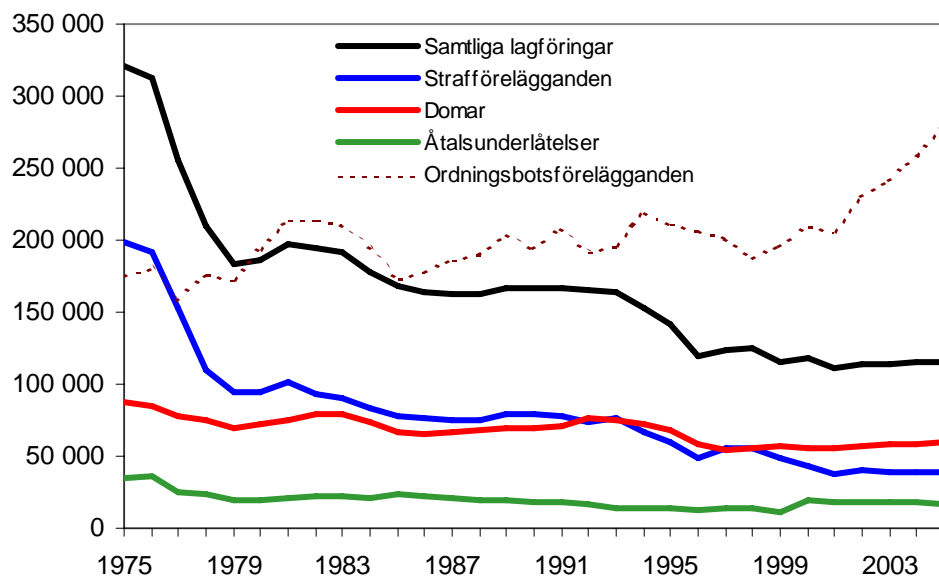
Statistiken över personer lagförda för brott belyser strukturen, omfattningen och utvecklingen av den brottslighet som kan konstateras genom lagföringsbeslut. Statistiken ger även en bild av påföljdernas inriktning och omfattning, och används därför främst till att följa förändringar i påföljdsutvecklingen. Här ges en kort sammanfattning av statistiken över personer lagförda för brott år 2005.

Personer lagförda för brott – struktur och utveckling

I statistiken över personer lagförda för brott redovisas de personer som under ett år befunnits skyldiga till brott genom en fällande dom i tingsrätten eller så kallad lagföring utanför domstol (av åklagare utfärdat strafföreläggande eller meddelad åtalsunderlåtelse). År 2005 lagfördes totalt cirka 115 400 personer för brott. Drygt hälften (59 670 personer) av de lagförda personerna dömdes för brott i domstol, medan de övriga cirka 55 700 personerna lagfördes direkt av åklagare genom strafföreläggande eller åtalsunderlåtelse. Utöver dessa personer erhöll dessutom cirka 278 500 personer böter direkt av polis, så kallad ordningsbot. Ordningsbotsförelägganden redovisas dock separat i lagföringsstatistiken och inkluderas därför inte i begreppet lagförda personer i den följande redovisningen.

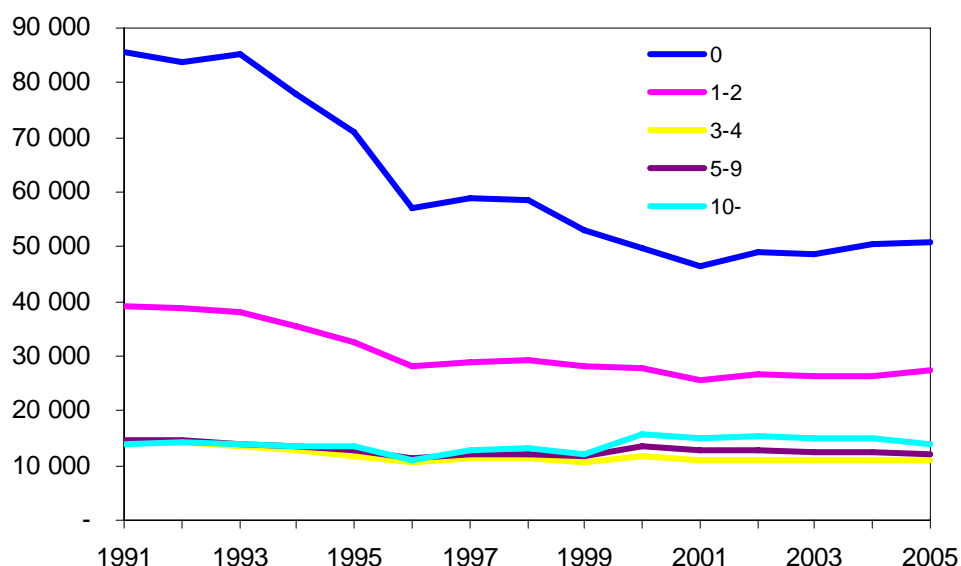
I jämförelse med närmast föregående år ökade det totala antalet lagförda personer år 2005 något (500 personer eller 0,5 procent). Uppgången utgörs i huvudsak av ett ökat antal personer som dömts i domstol (drygt 1 000 personer eller 2 procent) respektive personer som godkänt ett utfärdat strafföreläggande (närmare 600 personer eller 2 procent). Antalet personer som meddelades åtalsunderlåtelser minskade emellertid under året (med drygt 1 100 personer eller 7 procent). Minskningen gäller framförallt antalet åtalsunderlåtelser som meddelats för olika slags trafikförseelser, bland annat olovlig körning.

I ett längre perspektiv har antalet personer som lagförs för brott mer än halverats (se figur 1). En större del av minskningen skedde mellan åren 1975 och 1978 i samband med att fylleri avkriminaliserades år 1977. Under den efterföljande perioden fram till slutet av 1990-talet har utvecklingen varit stabilare, men har ändå karaktäriserats av en kontinuerlig nedgång. Det är i synnerhet antalet utfärdade strafförelägganden som har minskat över tid, vilket delvis kan förklaras av att det genom åren har införts möjlighet att förelägga ordningsbot för allt fler brott, särskilt brott mot trafikförfattningar och smuglingsbrott (vilka redovisas separat i statistiken). En del av minskningen, i synnerhet åren 1994-1996, kan förklaras av en motsvarande minskning i antalet uppklarade brott. Under 2000-talet har utvecklingen av antalet lagförda personer, avseende samtliga tre lagföringstyper, fluktuerat kring en relativt konstant nivå.

Figur 1. Antal personer lagförda för brott, totalt och efter lagföringstyp, samt antalet godkända ordningsbotsförelägganden, åren 1975-2005.

När det gäller domar och åtalsunderlåtelse har nedgångarna inte varit lika kraftiga som för strafförelägganden. Över tid har det därmed skett en gradvis förskjutning i lagföringsstrukturen, så till vida att andelen strafförelägganden av samtliga lagförda personer minskat, medan andelen domar och åtalsunderlåtelse ökat (se nedan). Förändringarna i lagföringsstrukturen har i sin tur medfört en ökad koncentration av brottsbelastade personer bland de lagförda personerna. Det är framförallt en följd av att antalet debutanter i lagföringarna blivit färre (se figur 2).

Figur 2. Antal personer lagförda för brott 1991-2005, efter antal tidigare lagföringar den närmast föregående tioårsperioden.

Brott

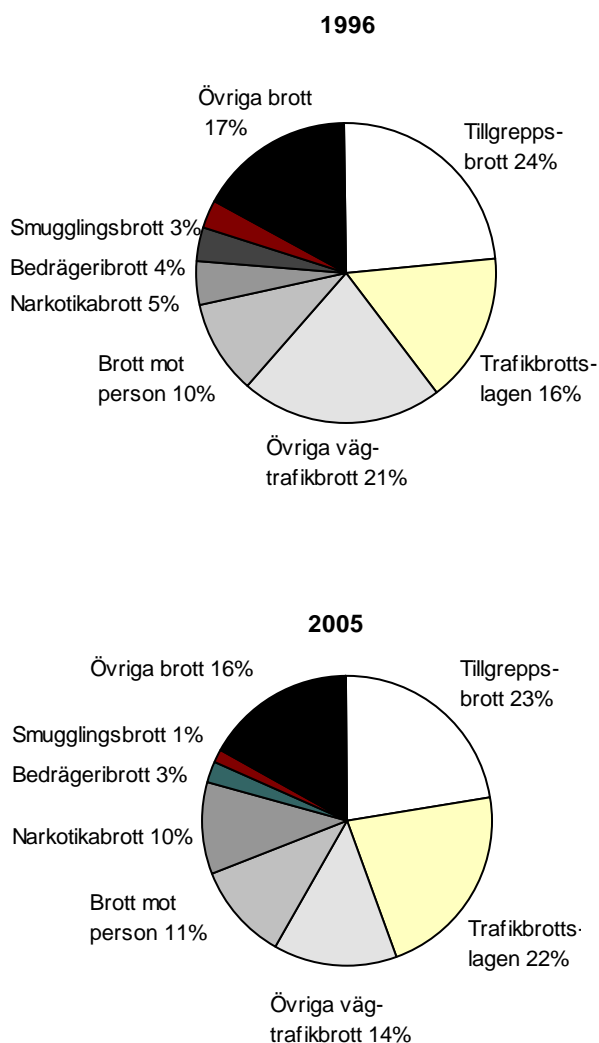
Brottstrukturen ger en bild av vilka brottstyper som lagföringarna omfattar under ett år. Redovisningen bygger dock på enbart huvudbrotten i lagföringarna, det vill säga det brott som har den strängaste påföljden i straffskalan, och ger därmed en viss underskattning av de mer lindriga brotten.

Trafikbrott är sett till huvudbrotten en av de vanligaste brottskategorierna i lagföringar. År 2005 lagfördes cirka 42 030 personer för brott mot olika vägtrafikförfattningar. Detta motsvarar drygt en tredjedel (36 procent) av samtliga lagförda personer detta år. Bland dessa utgör olika brott mot trafikbrottslagen den största kategorin (cirka 26 460 lagföringar), i synnerhet brotten rattfylleri (inklusive rattfylleri under påverkan av narkotika) och olovlig körning. I jämförelse med år 2004 ökade antalet personer lagförda för rattfylleri (med 580 personer eller 6 procent), medan de lagförda för olovlig körning minskade (med cirka 1 300 personer eller 9 procent).

Antalet personer lagförda för trafikbrott har totalt sett minskat något under den senaste tioårsperioden. År 1996 uppgick antalet lagförda för brott mot trafikbrottslagen och andra vägtrafikförfattningar till cirka 44 700 personer. Nedgången är bland annat en följd av att fler brott än tidigare, mot de specialförfattningar som vid sidan av trafikbrottslagen reglerar olika trafikförseelser, kommit att beivras genom ordningsbotsföreläggande.

Tillgreppsbrott tillhör en annan vanligt förekommande brottskategori i lagföringar. År 2005 lagfördes cirka 25 980 personer för tillgreppsbrott av olika slag, vilket motsvarar omkring 23 procent av huvudbrotten bland samtliga lagförda personer. Bland tillgreppsbrotten dominerar brottet snatteri, som utgör omkring hälften av tillgreppsbrotten i lagföringarna. I jämförelse med föregående år minskade antalet personer lagförda för snatteri med 230 personer eller 2 procent. Minskningar kan även noteras för antalet personer lagförda för stöld och tillgrepp av fortskaffningsmedel, som för året uppgick till drygt 8 600 respektive knappt 1 140 personer (en minskning med 3 respektive 13 procent). År 2005 lagfördes drygt 900 personer för rån (inkl. grovt rån), vilket är en ökning med 13 procent eller drygt 100 personer i jämförelse med år 2004.

Under en tioårsperiod har antalet lagförda för tillgreppsbrott minskat, medan *andelen* personer lagförda för tillgreppsbrott legat på en relativt stabil nivå mellan 20 och 25 procent. Nedgången kan framförallt tillskrivas ett minskat antal lagföringar med *stöld* (inkl. grov stöld) och *tillgrepp av fortskaffningsmedel* som huvudbrott. Medan lagföringar rörande *rån* (inkl. grovt rån), visar på en ökning under samma period (knappt 400 personer eller 78 procent).

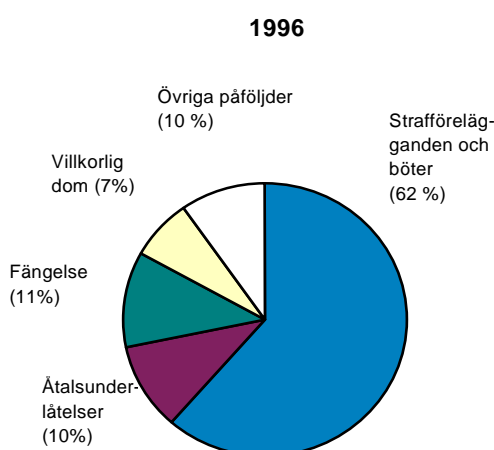
Figur 3. Andel personer lagförda för brott efter huvudbrott, år 1996 respektive år 2005.

Brott mot person (3-7 kap. BrB) utgjorde år 2005 cirka en dryg tiondel (12 460 personer eller 11 procent) av huvudbrotten i lagföringarna. *Antalsmässigt* har personer lagförda för olika brott mot person, till exempel misshandel, olaga hot och sexualbrott, minskat något under den senaste tioårsperioden. Då även antalet lagförda för brott totalt sett minskat under perioden har dock *andelen* lagföringar rörande brott mot person legat på en oförändrat nivå kring 10 procent. Kategorin domineras av personer lagförda för *misshandel* (inklusive grov misshandel) som huvudbrott, som år 2005 uppgick till drygt 7 950 personer eller cirka 7 procent av samtliga lagföringar. Antalet personer lagförda för misshandel har under den senaste tioårsperioden (1996-2005) hållit sig på en relativt konstant nivå runt i genomsnitt 8 000 personer. En förskjutning kan dock noteras mot fler lagförda för brottsrubriceringen grov misshandel. Jämfört med år 1996 har lagföringar med grov misshandel som huvudbrott ökat (drygt 300 personer eller 60 procent), samtidigt som lagföringar med misshandel av normalgraden som huvudbrott minskat något (drygt 500 personer eller 7 procent).

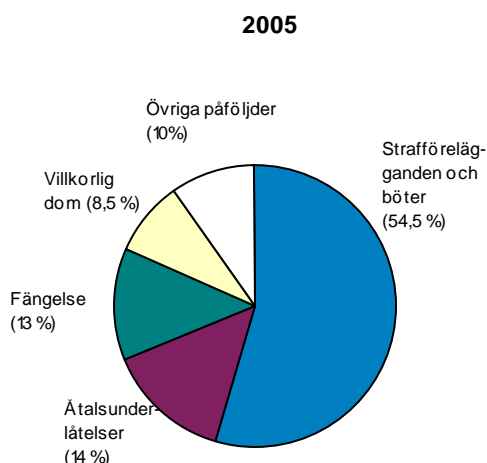
År 2005 lagfördes knappt 920 personer för *sexualbrott* (6 kap. BrB) som huvudbrott¹. Detta är en ökning med 16 procent, i jämförelse med föregående år då drygt 790 personer lagfördes för någon typ av sexualbrott som huvudbrott. Ökningen återfinns bland annat hos personer lagförda för våldtäkt och grov våldtäkt (en ökning med drygt 60 personer eller 41 procent). Det större antalet våldtäktsdomar under året ska ses i ljuset av att den nya sexualbrottslagstiftning som trädde i kraft den 1 april 2005, vilken bland annat innebar en utvidgning av bestämmelsen för våldtäkt. I och med den nya lagstiftningen tillkom även flera nya straffbestämmelser som rör sexualbrott mot barn, däribland våldtäkt mot barn (4 §), sexuellt utnyttjande mot barn (5 §) och sexuellt övergrepp mot barn (6 §). En del av ökningen kan även förklaras av ett större antal lagföringar rörande brott mot 6 kap 4 §. Antalet personer lagförda för brott – såväl mot den tidigare bestämmelsen *sexuellt utnyttjande av underårig*, som mot den nya bestämmelsen *våldtäkt mot barn*- uppgick år 2005 till 230 personer. Detta motsvarar en ökning med knappt 50 personer eller 26 procent jämfört med föregående år.

Påföljder

Med hjälp av lagföringsstatistiken är det möjligt att följa *utvecklingen* av olika påföljder. Så som framgår av figur 4 har det skett vissa förändringar i påföljdsstrukturen under den senaste tioårsperioden (1996-2005). Till de större förändringarna under denna period hör en minskning i *andelen* personer som erhållit böter genom strafföreläggande, samt ökade andelar vad gäller personer som dömts till fängelse respektive meddelats åtalsunderlåtelse. Den minskade andelen personer som erhållit strafföreläggande ska ses mot bakgrund av utvidgningen av ordningsbottsinstitutet i slutet av 1990-talet. En ökning kan även noteras för andelen lagförda personer som dömts till påföljden villkorlig dom. Vad gäller ökningen i antalet åtalsunderlåtelser kan denna delvis förklaras av att definitionen för åtalsunderlåtelser i statistiken (det vill säga antalsräkningen) ändrades något år 2000.

¹ Här bortses från 83 personer som under året lagfördes för brott mot lagen (1998:408) om förbud mot köp av sexuella tjänster som huvudbrott. Denna lagstiftning har upphävts och ersatts av en ny straffbestämmelse brottsbalkens sjätte kapitel, köp av sexuell tjänst (11 §).

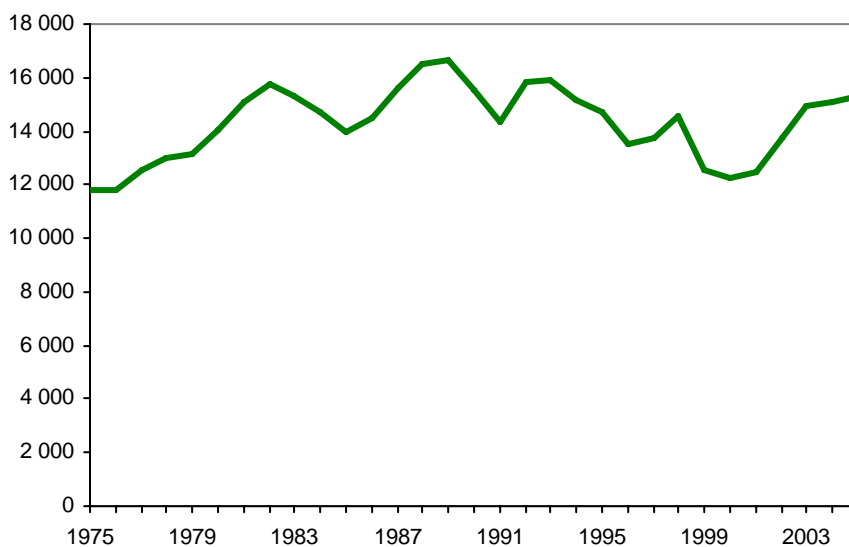
Figur 4. Andelen lagförda personer efter huvudpåföljd, åren 1996 och 2005.

Böter

Böter genom dom eller godkänt strafföreläggande är den vanligaste påföljden bland lagförda personer (se figur 3). År 2005 gavs böter som huvudpåföljd till cirka 62 800 personer. I jämförelse med år 2004 innebär det en ökning på 2 procent. Uppgången beror dels på en ökning i antalet personer dömda till böter i domstol (cirka 650 personer eller 3 procent), dels på en ökning i antal personer som godkänt strafföreläggande utfärdats av åklagare (knapp 620 personer eller 2 procent). Ökningen avser framförallt - både vad gäller böter i domstol eller genom strafföreläggande - personer med ringa narkotikabrott, rattfylleri (normalgraden) eller snatteri som huvudbrott.

Fängelse

År 2005 dömdes drygt 15 340 personer till fängelse som huvudpåföljd, vilket motsvarar en liten ökning med cirka 200 personer eller 1 procent jämfört med år 2004. Sedan slutet av 1980-talet, då antalet fängelsedömda i ett längre perspektiv låg på en högsta nivå, har antalet personer som dömts till fängelse minskat. Fluktuationerna kring denna nedåtgående trend har dock varit relativt stora, och sedan år 2000 har antalet fängelsedömda ökat successivt (se figur 5). Antalet personer som dömts till fängelse ligger dock fortfarande på en lägre nivå än i slutet av 1980-talet. Till följd av att det totala antalet lagförda personer minskat relativt kraftigt över tid har dock andelen personer med fängelse som huvudpåföljd ökat något. År 2005 utgjorde de fängelsedömda 13 procent av samtliga lagförda personerna (se figur 4), jämfört med 11 procent år 1996.

Figur 5. Antal personer dömda till fängelse, åren 1975-2005.

Bakom uppgången år 2005 ligger framförallt en ökning i antalet personer dömda till korta strafftider på *högst 2 månader*. Antalet personer inom denna straffidsgrupp ökade med cirka 180 personer eller 3 procent i jämförelse med föregående år. Även antalet personer dömda till längre strafftider på *över två år (inklusive livstid)* ökade något (cirka 80 personer eller 7 procent) jämfört med året innan. De långtidsdömda uppgår därmed till cirka 1 140 personer år 2005, vilket är den högsta noteringen sedan år 1975. Bakom ökningen av personer dömda till längre strafftider under året ligger i första hand ett ökat antal dömda till fängelse för våldtäkt, (inkl grov våldtäkt och det nya brottet grov våldtäkt mot barn), grovt skattebrott och dråp. Antalet personer dömda till medellånga fängelsestraff på *över 6 månader till högst två år* står i jämförelse med föregående år på en oförändrad nivå, medan antalet dömda till kortare strafftider på *mer än 2 månader till högst 6 månader* minskar något.

De förhållandevis små förändringarna i straffidsstrukturen, innebär att den genomsnittliga strafftiden i princip står oförändrad på drygt 8 månader, i jämförelse med år 2004. Införandet av alternativa påföljder till de kortare fängelsestraffen och en ökning av antalet dömda till längre strafftider (i synnerhet för grovt narkotikabrott) har dock medfört att den genomsnittligt utdömda strafftiden ökat från cirka 6 till 8 procent sedan slutet av 1990-talet.

Rättspsykiatrisk vård

Under år 2005 dömdes 303 personer till *rättspsykiatrisk vård* som huvudpåföljd, varav en majoritet (215 personer eller 71 procent) med utskriftsprövning. Detta motsvarar, i förhållande till år 2004, en minskning på 77 personer eller 20 procent. Antalet personer som överlämnas till rättspsykiatrisk vård har varierat kring en tämligen konstant nivå på i genomsnitt 360 personer sedan år 1975.

Skyddstillsyn

Under år 2005 dömdes cirka 6 220 personer till *skyddstillsyn*, en minskning med 50 personer eller 1 procent jämfört med år 2004. Antalet personer som dömdes till skyddstillsyn kombination med *samhällstjänst* respektive *fängelse* står i princip oförändrat jämfört med föregående år (för de två påföljds kombinationerna kan en ökning på 2 procent respektive minskning på 3 procent noteras), medan antalet dömda till skyddstillsyn i förening med

kontraktsvård ökade med 11 procent under året (cirka 110 personer). Under en tioårsperiod har antalet dömda till skyddstillsyn minskat något (4 procent). Det gäller även för påföljden utdömd i kombination med fängelse och kontraktsvård. Däremot har antalet lagföringar där huvudpåföljden är skyddstillsyn med samhällstjänst blivit allt vanligare under de senaste tio åren; en ökning med drygt 70 procent.

Villkorlig dom

Antalet personer dömda till påföljden *villkorlig dom* uppgick år 2005 till cirka 9 600 personer, vilket är ett oförändrat antal i jämförelse med föregående år. Drygt 3 340 personer eller 35 procent dömdes till påföljden villkorlig dom i kombination med samhällstjänst.

Sluten ungdomsvård och vård inom socialtjänsten

År 2005 dömdes 130 ungdomar till sluten ungdomsvård som huvudpåföljd, vilket är 15 personer färre år 2004. Genomsnittstiden för de dömda till sluten ungdomsvård uppgick, i jämförelse med föregående år, oförändrat till knappt nio månader. En knapp tredjedel (32 procent) av ungdomarna var dömda för rån eller grovt rån och en lika stor andel för misshandel eller grov misshandel som huvudbrott.

Antalet ungdomar dömda till vård inom socialtjänsten uppgick under år 2005 till drygt 2 900 personer, vilket i förhållande till år 2004 motsvarar en ökning med 250 personer eller 9 procent. Av dem som överlämnades till vård inom socialtjänsten år 2005 dömdes drygt 590 personer till påföljden i förening med ungdomstjänst, vilket motsvarar en femtedel (20 procent) av samtliga lagföringar med ett överlämnande till vård inom socialtjänsten som huvudpåföljd. Under de senaste åren (2000-2005) har mellan 430-590 ungdomar dömts till vård inom socialtjänsten förenat med ungdomstjänst.

Kön

Majoriteten, knappt 95 250 personer eller 83 procent av samtliga lagförda personer år 2005 var män. Antalet lagförda kvinnor uppgick år 2005 därmed till drygt 20 160 personer eller 17 procent, vilket motsvarar en ökning med knappt 300 personer eller 1 procent jämfört med föregående år.

Antalet lagförda kvinnor låg under en längre period (åren 1980-1996) på en relativt stabil nivå på i genomsnitt 24 50 personer per år. Under den senaste tioårsperioden (åren 1996-2005) har detta antal sjunkit till en nivå på i genomsnitt 19 400 lagföringar årligen. *Andelen* kvinnor lagförda för brott har dock - till följd av det minskade antalet lagförda personer totalt sett - ökat sedan början av 1990-talet från cirka 14 till 17 procent.

Egenmäktighet med barn, snatteri, förskingring och grov förskingring, missbruk av urkund och urkundsförfälskning är exempel på brottstyper där en relativt sett stor *andel* av de lagförda är kvinnor. År 2005 utgjorde kvinnorna mellan 40 och 64 procent av samtliga lagförda för dessa brottstyper. Männerna står istället för den större *andelen* av lagföringarna när det gäller bland annat grov misshandel, olaga hot, grov stöld, rån och grovt rån, grovt skattebrott samt sexualbrott generellt. År 2005 utgjorde männen minst 91 procent av samtliga lagförda för dessa brottstyper.

Ungdomar

Cirka 23 880 av de lagförda personerna år 2005 var i åldern 15-20 år, det vill säga en femtedel av samtliga personer som lagförts för brott. Detta är en minskning med knappt 390 personer eller 2 procent, i jämförelse med år 2004. Nedgången är enbart koncentrerad till lagförda personer i åldersgruppen 15-17 år som år minskade med cirka 540 personer eller 4 procent jämfört med föregående år. Lagföringar rörande de något äldre ungdomarna, i åldern 18-20 år, ökade något istället under året (med cirka 150 personer eller 1 procent). Generellt sett kan uppgången tillskrivas ett mindre antal ungdomar som fått strafföreläggande, framförallt för missbruk av urkund och olovlig körning, respektive meddelats åtalsunderlåtelse under året. Dessa lagföringstyper minskade dock med knappt 160 personer respektive drygt 260 år 2005 jämfört med året innan.

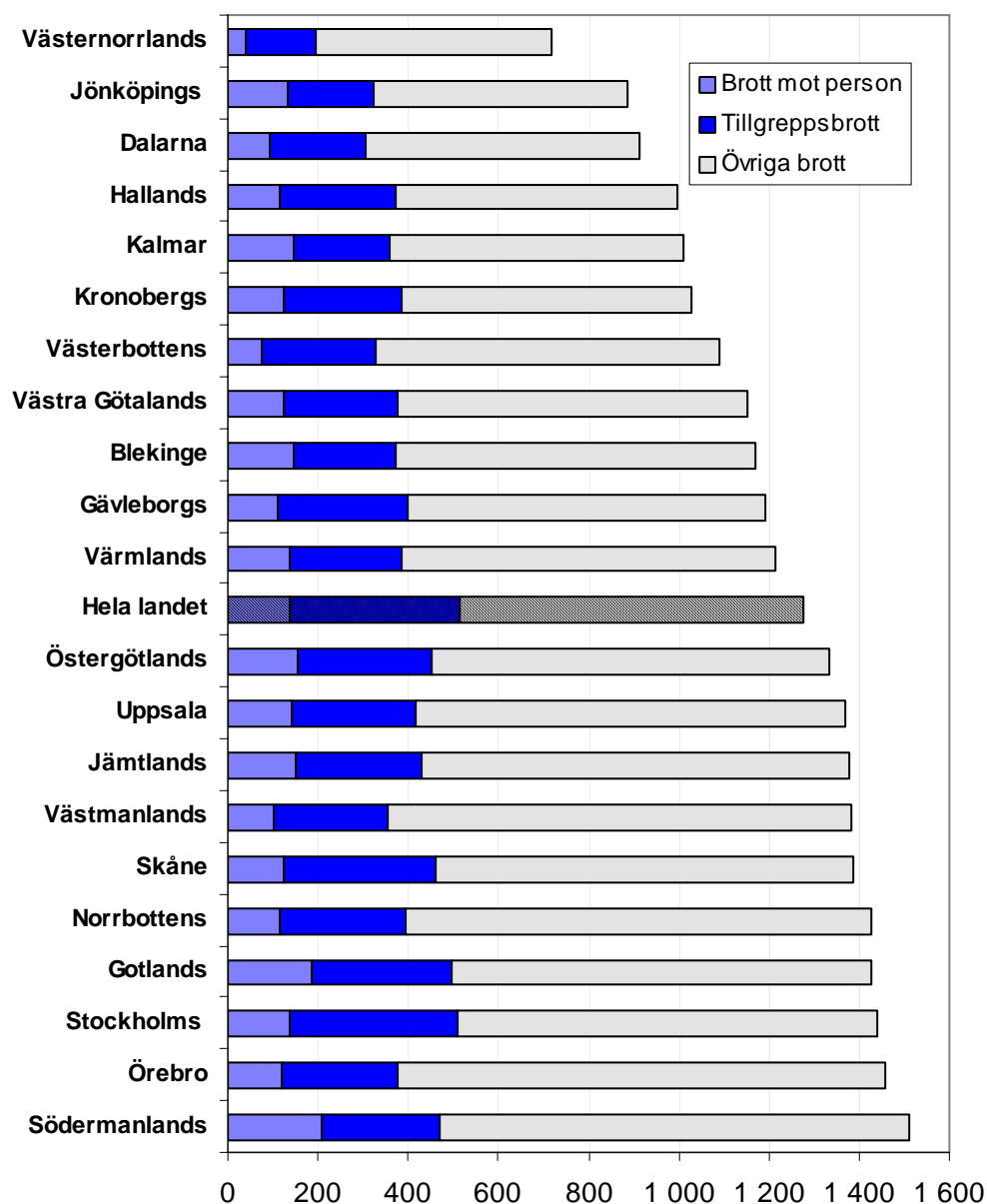
Ser man till den senaste tioårsperioden har *antalet* lagförda ungdomar minskat något. År 1996 uppgick antalet lagförda inom denna grupp till cirka 25 520 personer, vilket i jämförelse med antalet år 2005 motsvarar en minskning med 7 procent. En minskning kan även noteras för antalet lagförda ungdomar i relation till åldersgruppens antal i befolkningen, från 4 170 lagförda per 100 000 av medelbefolkningen till 3 450 per 100 000 av medelbefolkningen. *Andelen* lagförda ungdomar av samtliga lagförda personer har dock, till följd av att antalet lagförda personer totalt sett även minskat, legat på en relativt konstant nivå på mellan 19 och 22 procent under denna period.

De huvudbrott för vilka en stor *andel* ungdomarna lagfördes år 2005 var framför allt missbruk av urkund (89 procent), tillgrepp av fortskaffningsmedel (51 procent), rån (58 procent) och skadegörelsebrott generellt (46 procent). Brottstyper där *antalet* lagförda ungdomar i stället är förhållandevis högt är framför allt snatteri, stöld, olovlig körning, misshandel, ringa narkotikabrott och skadegörelse. Dessa brott utgör sammantaget cirka 61 procent av samtliga huvudbrott bland ungdomslagföringarna år 2005.

Regional fördelning

Av figur 6 framgår att *Södermanlands län* hade det största antalet lagförda personer per 100 000 av medelbefolkningen år 2005, följt av *Örebro län*. I dessa två län lagfördes cirka 1 510 respektive 1 460 personer per 100 000 i medelfolkmängden under året. För därutöver totalt sju län, däribland *Stockholms*, *Skåne* och *Uppsala län*, låg antalet lagförda relaterat till befolkningsmängden på mellan 1 350 och 1 450 personer. I dessa län ligger således antalet lagförda per 100 000 i medelbefolkningen över riksgenomsnittet på 1 185 personer per 100 000 invånare. Det lägsta antalet lagförda personer i relation till medelfolkmängden hade *Västernorrlands*, *Jönköpings*, *Dalarna* och *Hallands län*, med i genomsnitt 880 lagföringar per 100 000 invånare.

I jämförelse med föregående år kan ökningarna i antalet lagförda per 100 000 invånare noteras för *Stockholms*, *Östergötlands*, *Jönköpings*, *Kronobergs*, *Skåne* och *Västernorrlands län*. I övriga län har antalet lagförda relaterat till medelbefolkningen minskat eller ligger på en oförändrad nivå.

Figur 6. Antal personer lagförda för brott per 100 000 av medelfolkmängden i länen, år 2005.

De regionala skillnaderna i antalet lagföringar ser dock olika ut beroende på vilken lagförd brottslighet som avses. Vad gäller lagföringar rörande *tillgreppsbrott* återfinns det största antalet lagförda personer i relation till medelfolkmängden i Stockholms (379 personer/100 000 inv.) och Skåne län, medan Södermanlands och Gotlands län stod för flest lagföringar rörande *brott mot person* (209 respektive 186 lagförda personer/100 000 inv.).

Statistikens innehåll

Personer lagförda för brott

Statistiken över personer som lagförts för brott belyser strukturen, omfattningen och utvecklingen av den brottslighet som kan konstateras genom lagföringsbeslut. Statistiken används främst till att följa förändringar i påföljdsutvecklingen. Men statistiken kan även användas för att studera hur de lagförda personerna fördelas på ålder, kön och tidigare brottsbelastning.

I statistiken över personer lagförda för brott redovisas de personer som under ett kalenderår funnits skyldiga till brott genom ett lagföringsbeslut. Med ett beslut om lagföring avses i statistiken fällande domar i tingsrätt eller lagföringsbeslut utanför domstol, det vill säga av åklagaren utfärdat strafföreläggande eller meddelad åtalsunderlåtelse. Förelägganden av ordningsbot som också är en typ av lagföring redovisas genomgående separat i statistiken. I denna redovisning ingår dessutom endast ordningsbot som utfärdats av polisen.

Huvudenhet i statistiken är en lagförd person. En enskild person kan emellertid lagföras vid flera tillfällen under ett år. I statistiken redovisas en lagförd person för varje enskilt lagföringsbeslut som gäller honom eller henne under mätperioden, så kallad bruttoredovisning. Detta betyder att om flera personer ingår i samma lagföring redovisas varje person som en enhet för sig i statistiken.

Statistiken omfattar samtliga fällande domar i tingsrätten, oavsett om domen vunnit laga kraft eller överklagats till högre instans. Det innebär att även personer, som dömts i tingsrätten men frikänts i högre instans, kommer att ingå i statistiken över lagförda personer. Huvudparten av domsluten har vunnit laga kraft. På motsvarande sätt ingår inte de personer som efter ett frikännande i tingsrätten har fällts för brott i högre instans i statistiken. Strafföreläggande, som medför böter eller villkorlig dom, kan utfärdas av åklagare för brott där böter ingår i straffskalan. I statistiken redovisas dock endast strafförelägganden som godkänts av den tilltalade. Statistiken omfattar vidare sedan år 1999 samtliga meddelade åtalsunderlåtelser.

Insamling och bearbetning

Underlaget till statistiken bygger på de uppgifter som registreras vid Sveriges åklagarmyndigheter och domstolar. Uppgifter om domar levereras elektroniskt till BRÅ från Rikspolisstyrelsen (RPS) som samlar in dessa uppgifter via domstolarnas ärendehanteringssystem (VERA). Uppgifter om meddelade åtalsunderlåtelser och utfärdade strafförelägganden levereras på elektronisk väg till BRÅ från Åklagarmyndigheten (ÅM) via två system: åklagarväsendets brottmålsdiarium (BRÅDIS) och åklagarnas ärendesystem för strafförelägganden (EnVis). På BRÅ görs olika kontroller, kompletteringar och rättningar av materialet innan uppgifterna sammanställs till statistik.

Redovisningsperiod

Statistiken över lagförda personer redovisas per kalenderår. Redovisningsperioden avser tiden för beslut om fällande dom i tingsrätten och åklagarens beslut om att utfärda strafföreläggande eller meddela åtalsunderlåtelse.

Brott- och påföljdsredovisning

Statistiken över lagförda personerna indelas efter typ av brott och påföljd, längd på utdömd fängelsestid, utdömda böters art och belopp samt lagföringarnas regionala fördelning.

Brottsredovisningen i statistiken omfattar samtliga rikstäckande författningar, såväl brottsbalken som brott mot specialstraffrättsliga författningar. I lagföringsstatistiken ingår därmed även brott som inte redovisas i statistiken över anmälda brott. Det gäller då framför allt vägtrafikbrott och andra lindriga bötesbrott. Klassificeringen av brott utgår ifrån de lagrum (författning, kapitel, paragraf, stycke etc.) som tillämpats i lagföringen och grundar sig således helt på den gällande lagstiftningen. Uppgifter om omständigheter kring brottet, som till exempel offrets kön eller relation till gärningsmannen ingår därför, till skillnad från statistiken över anmälda brott, inte i redovisningen. Försök, förberedelse, anstiftan och stämpling till brott ingår i redovisningen av de fullbordade brotten.

En person kan i en och samma lagföring dömas för flera brott. I statistiken redovisas brotten i lagföringarna enligt huvudbrottsprincipen. Den innebär att redovisningen sker enligt det brott i en lagföring som har den strängaste straffskalan. I de fall en lagföring rör flera brott med samma straffskala, väljs slumpmässigt ett av dessa brott som huvudbrott i redovisningen. I tolkningen av statistiken bör man tänka på att huvudbrottsprincipen ger en underredovisning av lindrigare brott. Vid jämförelse av brott mellan olika år eller perioder bör man även vara uppmärksam på förändringar i olika brotts straffvärde eftersom det kan påverka redovisningen av huvudbrott. Från och med statistiken för år 2004 framställer BRÅ även tabeller över samtliga brott i lagföringarna (tabell 405 och 491). Dessa tabeller kan beställas från statistikenheten.

I statistiken redovisas de påföljder som utdömts i domarna. Eftersom flera påföljder kan utdömas i en och samma dom redovisas, i likhet med brottsredovisningen, endast den så kallade huvudpåföljden. Detta innebär att endast den mest ingripande påföljden (huvudpåföljden) i domslut där det förekommer flera påföljder redovisas. Huvudpåföljden väljs enligt en fastställd rangordning med fängelse först och ”påföljdseftergift” sist. Ett undantag gäller för de domar där det förekommer referenser mellan brott och påföljd. I de fall en viss påföljd refererar till ett brott som utgör huvudbrott i domen kommer denna påföljd att väljas som huvudpåföljd, även om det i domen förekommer en annan mer ingripande påföljd. Referenser förekommer i cirka 1 procent av domsluten under ett kalenderår.

Redovisning av kön, ålder och tidigare belastning

De lagförda personerna indelas i statistiken efter ålder, kön och antalet tidigare lagföringar. Åldersredovisningen utgår från de lagförda personernas ålder vid tidpunkten för lagföringsbeslutet. Tidigare belastning definieras i statistiken som samtliga beslut om lagföringar (dom, strafföreläggande eller åtalsunderlåtelse) under en period om tio år före beslutsdatumet för den lagföring som redovisas i statistiken.

Regional indelning

Statistiken över personer lagförda för brott redovisas för hela landet och efter län. Indelningen efter län bygger på den geografiska placeringen av den tingsrätt eller åklagarmyndighet som har tagit beslutet om lagföring. Huvudregeln är att ett mål tas upp vid den tingsrätt eller åklagarmyndighet som finns i det område där brottet är begånget. Statistiken indelas även i statistiken efter åklagarmyndighet och tingsrätt (tabellserier 522 och 523).

BRÅ ansvarar för den officiella kriminalstatistiken och har till uppgift att förse rättsväsendets myndigheter, brottsförebyggande aktörer och övriga användare med statistik av god kvalitet som underlag för beslutsfattande, utredningsverksamhet, debatt och forskning.

BRÅ:s statistikenhet sammanställer och presenterar, utifrån insamlade uppgifter från rättsväsendets administrativa system, årligen cirka 400 tabeller på månads-, kvartals- och årsbasis inom områdena brott, för brott lagförda personer, kriminalvård och återfall i brott. Uppgifterna redovisas på såväl nationell som regional och lokal nivå.

Tabellerna publiceras på BRÅ:s webbplats, www.bra.se/statistik, tillsammans med tolkningsanvisningar, kommentarer och analyser, samt de två årliga publikationerna, Kriminalstatistik och Narkotikastatistik.